

B) Odluke stranih sudova i arbitraža

ENGLESKI PRVOSTEPENI SUD

(Queen's Bench Division, Commercial Court)

Presuda od 5.XI 1967.

Tzortzis and Syakias c/a
Monark Line A/B

Kupoprodaja broda - Sukob zakona - Arbitražna klauzula u kojoj je određen London kao mjesto arbitraže uključuje primjenu engleskog prava

Tipskim kupoprodajnim ugovorom "Saleform" prodalo je švedsko poduzeće, s poslovnim sjedištem u Stockholmu, grčkom kupcu, s boravištem u Grčkoj, švedski brod "Montrose". Ugovor je među ostalim predviđao da će brod biti isporučen u švedskoj luci, da će dio kupovnine od 25.000 engleskih funti slobodno zamjenjivih u švedske krune biti isplaćen u švedskoj banci, a ostatak od 13.000 britanskih funti u rata- ma, koji će ostatak biti osiguran grčkim mortgageom upisanim u Londonu. Arbitražna klauzula sadržavala je odredbu prema kojoj je u slučaju spora u vezi s interpretacijom i ispunjenjem ugovora nadležna arbitraža u Londonu. Predviđeno je da o sporu rješava arbitar pojedinac, kojega imenuju stranke. Ukoliko se one ne slože u osobi arbitra, tada će spor rješavati tri arbitra od kojih će svaka stranka imenovati po jed- noga, a trećega će odrediti sud mjesta održavanja arbitraže.

Brod nije bio na vrijeme isporučen, te je među strankama nastao spor o pitanju naknada i primjene mjerodav- noga prava. Grčki kupci su tvrdili da je mjerodavno švedsko pravo, a švedski prodavaoci su to pobijali tvrdeći da treba primijeniti englesko pravo. Arbitri su donijeli arbitražnu međuodluku o postavljanju specijalnog pitanja sudu.

Sud je presudio da je mjerodavno englesko pravo i to iz slijedećih razloga:

Budući da stranke nisu izričito ugovorile primje- nu ni jednog prava, to treba njihovu namjeru potražiti u sa- mom ugovoru, a ukoliko ona nije iz njega jasno vidljiva, ta- da treba zaključiti iz svih okolnosti koju najbližu vezu ima njihov pravni posao, tj. s engleskim ili švedskim pravnim sistemom.

Grčki kupci, pred sudom tužitelji, naveli su odre- djene činjenice koje govore u prilog primjeni švedskog prava.

Medju ostalim su iznijeli: da je original ugovora sastavljen u Stockholmu, da je u kupoprodajnom ugovoru prodavatelj Švedjanin, da je predmet ugovora švedski brod, da je mjesto isporuke u Švedskoj, da je mjesto plaćanja kod švedske banke u Švedskoj, da je naknada predviđena u ugovoru poznata samo u skandinavskom pravu, i da je način imenovanja arbitra od suda specifičan za skandinavski pravni sistem.

Sud je sve te navode tužitelja odbacio smatrajući ih nebitnim za prosudjivanje primjene mjerodavnog prava na taj kupoprodajni ugovor. Prihvatio je međjutim navode tuženoga, švedskog prodavaoca, prema kojima je izbor mjesta arbitraže bitan za prosudjivanje mjerodavnog prava.

Budući da su stranke u formularu ugovora u arbitražnoj klauzuli izričito navele London kao mjesto održavanja arbitraže, znači da su upravo željeli da izaberu ljude koji znaju lokalno pravo, a to u ovom slučaju može biti samo englesko. Iako se ne može zaniijekati da ugovor ima čitav niz bitnih veza sa švedskim pravom, ipak je za spor najmjerodavnija arbitražna klauzula. Stranke ne bi birale engleske arbitre, kad ne bi željele primjenu engleskog prava, koje u tom slučaju može jedino biti mjerodavno.

(LLLR 1968, 1, str.30)

V.F.

Stajalište engleske judikature i doktrine u pogledu odredjivanja mjerodavnog prava za ugovorne obveze

Gornja presuda koja je u medjuvremenu i potvrđena od drugostepenog suda (The Times, 25.I 1968, str.12) bavi se pitanjem odredjivanja mjerodavnog prava za ugovorne obveze (proper law of the contract). Načelo slobodnog ugovaranja i činjenica što obvezama već po njihovoj naravi manjka čvrsta veza s područjem onemogućuje da se lako nadje nadovezna okolnost za odredjivanje prava mjerodavnog za obveze. Zbog toga "u nijednom dijelu medjunarodnog prava ne postoji takva nesigurnost i takova zbrka kao u medjunarodnom obveznom pravu" (Eisner). Upravo iz tih razloga smatramo potrebnim da se поближе pozabavimo stajalištem engleskog suda.

U presudi sudac Donaldson medju ostalim donosi i slijedeći citat: "izraz medjunarodno pravo ugovora znači onaj pravni sistem koji su stranke smatrale mjerodavnim za ugovor, ili ako njihova namjera nije bila izražena, niti se mogla zaključiti iz okolnosti, onaj sistem prava s kojim

njihov pravni posao ima najbližu i najrealniju vezu." (Dicey-Morris on the Conflict of Laws, 1967, Rule 127).

U ovoj izreci sadržana je teorija stranačke autonomije prema kojoj se primarno smatra stranačka volja mjerodavnom za određivanje obveznog statuta. Medjutim poteškoća se javlja jer u većini slučajeva stranke nisu ni utanačile mjerodavno pravo, jer na to nisu ni mislile. U takovim slučajevima moderna engleska doktrina zauzima stajalište da sudac u slučaju ako se ne može ustanoviti ni izričito ni šutke izražena volja stranaka u pogledu mjerodavnog prava, ima uzeti kao vjerojatno pravo ono što bi stranke bile trebale namjeravati (what ought to have been intended), a to je onaj pravni sistem s kojim ugovor ima najbitniju vezu (Cheshire, Private International Law, 1961, str.218). U većini slučajeva doći će u obzir kao supsidijarni statut pravo mjesta gdje je ugovor zaključen (lex loci contractus) ili zakon mjesta ispunjenja ugovora (lex loci solutionis). Time se zapravo određuje objektivnim testom i uzima kao kriterij ono što bi razuman čovjek trebao poduzeti. Zapravo se time stvara fikcija, jer se stvara stranačka volja koja možda stvarno i nije postojala, i tako se o pitanju mjerodavnog prava odlučuje neovisno o volji stranaka. Ipak taj način je sigurniji od prijašnjeg rezoniranja sudova prema kojem se u takovim slučajevima nastojalo subjektivnim testom proniknuti u volju stranaka kad su sklapale ugovor. Sudovi su prije uzimali u obzir ono što su stranke imale na umu prema okolnostima u vrijeme sklapanja ugovora (what their common intention would have been had they considered the matter at the time when the contract was made) (Cheshire, op.cit. str.217).

U drugu skupinu problema idu slučajevi kad su stranke očitovale volju da odrede neki pravni poredak obaveznim statutom za njihov pravni odnos. Ukoliko su one izričito očitovale volju, otpada dakako takova potreba. No ti su slučajevi kako iskustvo dokazuje rijetki. U većini slučajeva treba tek iz okolnosti zaključiti da li su stranke namjeravale podvrgnuti svoj obvezni odnos drugom pravu, a ne onom koje je bilo mjerodavno, da nema njihove drugačije odredbe, i kojem pravu. Treba dakle ustanoviti njihovo prešutno očitovanje volje. Upravo je u tome ležala problematika gornjeg sudskog precedenta. Na prvi pogled moglo bi nam se činiti opravdanijim da je sud odredio švedsko pravo kao ono kojemu su stranke namjeravale podvrgnuti svoj pravni odnos. U prilog tomu govorilo bi što je oblik kupoprodajnog ugovora "Saleform", koji je u stalnoj upotrebi u skandinavskim zemljama, zatim što je mjesto zaključenja ugovora i mjesto ispunjenja ugovora u Švedskoj. Sud je medjutim uzeo kao najjači indicij po kojem je zaključio prešutno izraženu volju stranaka, ugovaranje nadležnosti arbitražnog suda u Londonu.

Time je dao odlučnu važnost u pogledu pitanja mjerodavnog prava okolnosti što su stranke ugovorile nadležnost engleskog izabranog suda, iako su druge važne okolnosti govori- le u prilog mjerodavnosti švedskog prava, pa je tako sud potvrdio i maksimu poznatu engleskoj doktrini, koja glasi: "Qui elegit iudicem elegit jus" (Cheshire, op.cit. str.222).

V.F.

MALEZIJSKI SAVEZNI SUD

(Apelacioni odjel)

Presuda od 17.VIII 1964.

Rambler Cycle Company, Ltd. c/a
Peinsular & Oriental Steam Navi-
gation Company, Sze Hai Tong Bank,
Ltd. (prvi umješači) i Southern
Trading Company (drugi umješači)

Prijevoz stvari morem - Brodarova odgovornost - Primjena Konvencije o teretnici ili analognog internog prava na odgovornost broдача za prijevoz tereta - Ovi se propisi primjenjuju do momenta kad se teret nalazi iskrčan na kopnu - Prema tome za štete koje se dogode za vrijeme prijevoza u maunama ti se propisi primjenjuju - U okviru primjene ovih propisa primjenjuju se i njihove odredbe o zastari potraživanja

Tužitelj je u Londonu ukrcao pošiljku dvokolica i dijelova dvokolica i uputio ih na adresu drugog umješa- ča, Southern Trading Company, a tuženi brodar je izdao pet teretnica po naredbi s datumom 25.IX 1953. Brod "Chusan" je stigao na odredište u Singapur 25.X 1953, a 27.X 1953. je teret bio iskrčan i izručen na temelju bez zapreke bro- darova agenta primaocu, spomenutom drugom umješaču. Kako primalac nije imao teretnice, teret je iskrčan uz jamčevno pismo prvog umješača Sze Hai Tong Bank, Ltd. Tek 27.IV 1955. je Bank of China, Ltd, koja je bila krcateljeva banka, sa- općila brodarovu agentu da su njoj založene teretnice za ovaj teret, pa je tada prvi puta brodarov agent saznao tko drži teretnice.

Tužitelj je 29.VIII 1955. pokrenuo postupak pro- tiv tuženog broдача, a tuženi brodar je pozvao u parnicu banku koja mu je dala jamčevno pismo uz izdanje tereta primaocu bez vraćanja teretnice, a osim toga i primaoca tereta.